

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051: [37.013.42:316.362]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/29.209536>

Неля КРАВЧУК,
orcid.org/0000-0002-9420-4375
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) nelli-kravchuk@ukr.net

Оксана АВРАМЕНКО,
orcid.org/0000-0003-1295-8841
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) [kseniya.a.o.04@gmail.com](mailto:kсениya.a.o.04@gmail.com)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ ІЗ СІМ'ЄЮ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена актуальній проблемі дошкільної освіти на сучасному етапі – підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи із сім'єю, оскільки взаємодія з родиною є одним з найважливіших напрямів роботи закладів дошкільної освіти. Наголошується на провідній ролі родини у становленні особистості дитини й організації ефективної взаємодії педагогів закладів дошкільної освіти з родиною.

Зазначено, що однією з найважливіших якісних характеристик майбутнього вихователя є готовність до взаємодії із сім'єю, що сприяє розвитку його професіоналізму.

На основі аналізу робіт, присвячених проблемам підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи із сім'єю, Л. Артемова, Т. Алексєєнко, А. Богуш, Н. Виноградова, Т. Довженко, Т. Жаровцева, Н. Манжєлій, Л. Загик, В. Заслуженюк, Л. Калуської, Р. Капралової, Я. Ковальчук, О. Кононко, В. Котирлю, Т. Кравченко, С. Ладивір, Т. Маркової, А. Марушкевич, Л. Островської, Е. Панько, О. Полякової, О. Савченко, В. Сухомлинського, І. Трубавіної, О. Урбанської та ін., зроблено спробу визначити й обґрунтувати напрями та форми роботи, які сприяють професійній підготовці до співпраці майбутніх фахівців із сім'ями дошкільників.

Доведено, що професійно-педагогічна підготовка є системою, яка характеризується взаємозв'язком і взаємодією структурних та функціональних компонентів, сукупність яких забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети – вийти на якісно новий рівень готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з родиною. З'ясовано тенденції процесу формування готовності (когнітивна, комунікативна, поведінково-діяльнісна, ціннісно-сміслова) майбутніх вихователів до роботи із сім'єю.

Автори не претендують на всебічне вивчення проблеми підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи із сім'єю і вбачають перспективами подальше дослідження співпраці педагогів закладів дошкільної освіти та батьків в аспекті творчої реалізації обдарованих дітей.

Ключові слова: форми взаємодії, співпраця, заклади дошкільної освіти, майбутні фахівці дошкільної освіти, сім'я, родина, діти дошкільного віку.

Nelia KRAVCHUK,
orcid.org/0000-0002-9420-4375
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer of the Department of Psychology and Pedagogy of Child Development
of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) nelli-kravchuk@ukr.net

Oksana AVRAMENKO,
orcid.org/0000-0003-1295-8841
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer of the Department of Psychology and Pedagogy of Child Development
of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) [kseniya.a.o.04@gmail.com](mailto:kсениya.a.o.04@gmail.com)

TRAINING FUTURE SPECIALISTS OF PRESCHOOL EDUCATION TO WORK WITH THE FAMILY AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

The article is devoted to the current problem of preschool education – training future specialists of preschool education to work with the family, since interaction with the family is one of the most important areas of preschool education. Emphasis is placed on the leading role of the family in the formation of the child's personality and the organization of effective interaction of educators with the family.

It is noted that one of the most important quality characteristics of the future educator is the willingness to interact with the family, which contributes to the development of his professionalism.

Based on the analysis of works devoted to the problems of training future specialists of preschool education to work with the family (L. Artemova, T. Alekseienco, A. Bohush, N. Vinogradova, T. Dovzhenko, T. Zharovtseva, N. Manzheliy, L. Zahyk, V. Zasluzheniuk, L. Kaluska, R. Kapralova, J. Kovalchuk, O. Kononko, V. Kotyrlo, T. Kravchenko, S. Ladyvir, T. Markova, A. Marushkevych, L. Ostrovska, E. Panko, O. Poliakova, O. Savchenko, V. Sukhomlynsky, I. Trubavina, O. Urbanskaia, etc.), an attempt has been made to identify and justify the areas and forms of work that contribute to training future specialists to work with the families of preschool children.

It is proved that professional and pedagogical training is a system characterized by the relationship and interaction of structural and functional components, the combination of which provides the formation of the student's personality in accordance with the goal – to reach a qualitatively new level of readiness of future preschool professionals to work with the family. The process tendencies of forming readiness (cognitive, communicative, behavioral, value-semantic) of future educators to work with the family are clarified.

The authors do not claim to comprehensively study the problem of training future specialists of preschool education to work with the family and see prospects for further research of cooperation between preschool teachers and parents in terms of creative realization of gifted children.

Key words: *interaction forms, cooperation, institutions of preschool education, future specialists of preschool education, family, children of preschool age.*

Постановка проблеми. Нині взаємодія з родиною є одним з найважливіших напрямів роботи закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), що регламентується нормативно-правовими документами: Законом України «Про освіту», Законом України «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти, низкою програм дошкільної освіти тощо. Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що формування особистості дошкільника забезпечується зусиллями батьків, педагогів, психологів, передбачає залучення батьків вихованців до співпраці і спрямовує педагогічний колектив ЗДО на організацію роботи в цьому напрямі (Базовий компонент, 2012).

Тому на допомогу сім'ї приходять різні освітні заклади, серед яких першими за віковою класифікацією є ЗДО, які пропонують найрізноманітнішу допомогу і види взаємодії: ознайомлення, залучення, навчання, особисту участь батьків у плануванні, організації й оцінюванні педагогічного процесу, плануванні життєдіяльності дітей у ЗДО (Жаровцева, 2007: 183).

Зміцнення й розвиток тісного зв'язку та взаємодії різних соціальних інститутів (заклад дошкільної освіти, родина, суспільство) забезпечують сприятливі умови життя й виховання дитини, формування основ повноцінної, гармонійної особистості (Шаповалова, 2019: 29).

З огляду на те, що педагоги ЗДО спрямовують свої зусилля на всебічний розвиток особистості, організовують освітній процес у ЗДО, їхня

місія надзвичайно важлива. Проте вони не єдині, хто опікується дітьми дошкільного віку. Одне з перших місць у формуванні особистості дитини належить батькам. Тому поєднання зусиль усіх зацікавлених у впевненому старті й подальшому житті дітей є актуальним питанням (Горбенко, 2019: 130).

На думку О. Рудік та І. Молодушкіної, «співпраця ЗДО та сім'ї передбачає наявність у батьків відповідальності, а у вихователів – сімейної центрованості педагогічної діяльності, заснованої на розгляді дитини в контексті її родини» (Рудік, Молодушкіна, 2013: 4).

Безперечно, сім'я є першим соціальним інститутом, у якому проходить соціалізація особистості дитини, назавжди залишається для дитини джерелом її життєвого досвіду, духовних сил, моральності, соціального оптимізму. Водночас багато якостей особистості формуються, розвиваються у ЗДО під впливом глибоко продуманого, цілеспрямованого, раціонально організованого педагогічного процесу, тому головною постаттю, від якої залежить виховання, навчання і розвиток дітей дошкільного віку, є вихователь ЗДО. Сучасний вихователь має забезпечити дитині належний усебічний розвиток, подолати труднощі адаптації у ЗДО, сприяти налагодженню стосунків з однолітками, прищепленню навичок поведінки та спілкування.

В основу взаємодії сучасного ЗДО із сім'єю покладено співробітництво. Ініціаторами його

встановлення мають виступати педагоги ЗДО, оскільки вони професійно підготовлені до освітньої роботи, отже, розуміють, що її успішність залежить від злагодженості й наступності у вихованні дітей. Вихователь усвідомлює, що співробітництво потрібне в ім'я дитини, і в цьому необхідно переконати батьків. Успіх співробітництва вирішальною мірою залежить від взаємних настанов сім'ї і ЗДО, а найсприятливішими вони є, коли обидві сторони усвідомлюють потребу цілеспрямованого впливу на дитину і довіряють одна одній. Важливо, щоб батьки були впевнені в доброзичливому ставленні педагога до дитини, у його компетентності, цінували його особистісні якості (Каньоса, 2015: 28).

Результатами ефективної роботи ЗДО з батьками є: цілеспрямованість, системність; плановість; диференційований підхід з урахуванням багатоаспектності та специфіки кожної сім'ї; вікова диференціація змісту роботи; доброзичливість, відкритість тощо (Машовець, 2000: 29).

Аналіз досліджень. Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи із сім'єю не є новою. Так, окремі аспекти досліджуваної проблеми розкрито у працях науковців Л. Артемова, Т. Алексеєнко, А. Богуш, Г. Борин, Н. Виноградової, Ю. Грицькова, Н. Горбенко, Т. Довженко, О. Докукіної, Т. Жаровцевої, Л. Загик, В. Заслуженюк, Л. Калуської, Р. Капралової, Я. Ковальчук, О. Кононко, В. Котирло, Т. Кравченко, С. Ладивір, І. Молодушкіна, Т. Маркової, А. Марушкевич, Л. Островської, Е. Панько, О. Полякової, А. Рудік, О. Савченко, І. Трубавіної, О. Урбанської та ін. Нині розроблено зміст, форми і методи взаємодії педагогів із сім'єю, напрями формування педагогічної освіти батьків.

Для започаткованого дослідження важливе звернення до дисертаційних досліджень, у яких вирішується проблема підготовки майбутніх вихователів за такими напрямами:

- підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку (Борин, 2009);
- професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку (Сайко, 2004);
- підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку (Залізник, 2009) та ін.

Мета статті – визначення й обґрунтування основних напрямів підготовки майбутніх вихователів до взаємодії із сім'єю.

Виклад основного матеріалу. Вимоги сучасного сьогодення спонукають учасників освітнього

процесу урізноманітнювати та постійно оновлювати форми взаємодії з батьками, залучати членів родини до участі в заходах, які організуються у ЗДО. Попередня робота з батьками має бути спрямована на знайомство з ними, виявлення їхнього рівня педагогічної культури, визначення шляхів взаємодії, встановлення довірчих стосунків, спілкування з батьками про поведінку їхніх дітей, відкриття перед батьками знання про їхню власну дитину: особливості взаємин дитини з однолітками в ігровій, трудовій і навчальній діяльності, про характер міжособистісного спілкування, підведення батьків до усвідомлення обмеженості, недостатності їхніх уявлень, сутності педагогічної роботи в дошкільному закладі і необхідності спільного вирішення педагогічних проблем, залучення батьків до особистої участі у плануванні, організації й оцінюванні педагогічної роботи, життя дітей у ЗДО.

Дослідниця Т. Жаровцева визначає основні критерії і показники рівня педагогічної освіченості сім'ї, що включають: а) ставлення батьків до виховання дітей у сім'ї: розуміння ролі сім'ї та у виховному процесі; використання різноманітних методів та прийомів виховання; визнання дитини як сімейної цінності; б) педагогічну компетентність батьків: знання основних понять, методів та засобів виховання; уміння: педагогічні, комунікативні, організаторські, творчі; в) особливості стосунків у сім'ї: здатність любити та поважати дитину; здатність до спілкування; уміння вислуховувати і залагоджувати конфлікти (Жаровцева, 2008: 3).

Науковець Н. Каньоса стверджує, що «педагог у закладі дошкільної освіти повинен працювати таким чином, щоб батьки могли: перебороти авторитаризм і побачити світ з позиції дитини; досягти розуміння того, що не можна дитину порівнювати з іншими дітьми; довідатися сильні й слабкі сторони розвитку дитини й урахувати їх; бути емоційною підтримкою дитині» (Каньоса, 2015: 4).

Виділяють такі форми взаємодії педагогів із родиною: індивідуальні, наочно-письмові, групові та колективні.

Традиційними у співпраці є: індивідуальні: співбесіди, відвідування сім'ї дитини, дні відкритих дверей, бесіди індивідуальні, анкетування, телефонний зв'язок, різні види консультацій (консультація-інструктаж, консультація-тренінг, консультація-практикум), дні діагностики, створення колекцій творчих завдань для співпраці з родиною, презентації тощо; наочно-письмові: батьківські куточки, дошки оголошень, теки-пересувки, інформаційні листи, тематичні виставки, родинні газети, фотоальбоми, пам'ятки для батьків,

виставки малюнків батьків та дітей, скринька довіри та пропозицій, батьківська пошта, телефон довіри, інтернет-спілкування через соціальні мережі, електронну пошту тощо; групові: семінари-практикуми для набуття практичних навичок із виховання дітей, групові консультації, дні добрих справ, свято іменинників, майстер-класи для батьків, презентації вікових груп, вечори запитань і відповідей; пропаганда педагогічних знань для батьків тощо; колективні: батьківські збори, зустрічі із цікавими людьми, батьківські конференції, створення колекцій творчих завдань для співпраці з дитиною, пересувні бібліотеки для залучення батьків до читання педагогічної літератури; ранки відпочинку для дітей за участю педагогів і батьків; спортивні розваги, вечорниці, підготовка спектаклів, збори у формі «Давайте знайомитись», «Веселі посиденьки» тощо.

Ми згодні з думкою Т. Довженко, що основні напрями взаємодії із сім'єю такі: 1) вивчення потреби батьків в освітніх послугах; 2) освіта батьків з метою підвищення їхньої правової та педагогічної культури (Довженко, 2016: 129).

Сучасними інтегрованими методами співпраці з батьками є методи проектування та комп'ютерна медіатека. Проектна робота дозволяє активно залучити батьків до спільної діяльності в освітньому процесі, впливає на встановлення дитячо-батьківських відносин, дозволяє застосувати індивідуальний підхід, активізувати раніше незадіяні в роботі методи і прийоми для активності батьків у спільній освітньо-виховній роботі. А комп'ютерна медіатека – це простір для навчання й обміну думками, передбачає підбір інформації з урахування особливостей сім'ї і дитини, запити батьків через анкетування тощо. Сучасна медіатека – накопичення мультимедійних файлів на різній технічній апаратурі, дає змогу працювати як на комп'ютері, так і зі звичайними книжками, використовувати в роботі диски, великі екрани й інші інноваційні технології. Проводиться у формі дискусійних клубів, кінопоказів, літературних вечорів, мультимедійних презентацій (наочне представлення матеріалу педагогічного змісту з опорою на нові інформаційні технології) тощо.

Уміло побудований діалог вихователів і батьків приносить найефективніший результат у спільній виховній роботі: формування в батьків позитивного емоційного ставлення до власної дитини, уміння здійснювати вибір методів впливу на дитину як однієї з форм взаємодії із сім'єю.

Використання різних форм співпраці дозволяє реалізувати потреби в установленні взаєморозуміння між педагогами та батьками і наданні мож-

ливості кожному з батьків взяти активну участь в обговоренні актуальності проблеми. Але у співпраці із сім'єю важливо уникати формалізму.

Сутність професійно-педагогічної діяльності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, на думку М. Машовець, визначається такими показниками, як: професійний інтерес до родини дитини, діяльний інтерес до вихованця, глибоке проникнення в закономірності його розвитку, допомога кожній дитині в її індивідуальному становленні як особистості. Така внутрішня позиція має ґрунтуватися на розумінні необхідності співпраці з батьками вихованців для досягнення єдності в реалізації мети виховання кожної дитини. Сучасна освітньо-професійна система має всі передумови для професійної підготовки такого фахівця, який здатний до творчої педагогічної діяльності в умовах як сімейного, так і суспільного дошкільного виховання. Проте набуття професійних умінь не обмежується процесом навчання в закладі вищої освіти, адже стимулюється потребою професійного самовдосконалення та можливістю кар'єрного зростання (Машовець, 2005: 133).

Дослідниця Т. Довженко зазначає, що «сучасна система дошкільної освіти потребує фахівця нової формації, а педагогічна освіта в сучасних умовах розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства покликана сформувати педагога-спеціаліста універсально освіченого, який має фундаментальну гуманітарно спрямовану та науководослідну підготовку, здатний до творчості і прагне до постійного самовдосконалення» (Довженко, 2016: 129).

Знання, здобуті у процесі навчання в закладі вищої освіти та під час педагогічної практики у ЗДО, допомагають студентам визначити програму роботи з батьками щодо всебічного розвитку дітей дошкільного віку, додати інформацію, до якої вони виявили інтерес.

Використання інтерактивних прийомів дає змогу поглиблювати та систематизувати наукові знання про специфіку сімейного виховання. Головну увагу зосереджуємо на опануванні студентами інтерактивних прийомів співпраці з батьками, особливостей роботи з дітьми дошкільного віку в умовах сім'ї та суспільного дошкільного виховання. Саме таким чином можна ліквідувати невідповідність між реальним рівнем готовності вихователя до співпраці з батьками дітей дошкільного віку й актуальною потребою в ній.

На нашу думку, найефективніші напрями професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до роботи із сім'єю такі:

– гуманізація взаємодії з родиною, що дає можливість «не перетворити батьків на вчителів, які мають вдома продовжувати освітньо-виховний процес, а зробити домівку місцем затишку, радості, відчуття комфорту і захищеності. Важливо показати дорослим членам родини, як у домашніх умовах цікаво організувати художньо-творчу, продуктивну діяльність, забезпечити оптимальний руховий режим та створити розвивальне середовище в дитячій кімнаті» (Машовець, 2005: 13). У майбутніх педагогів треба сформувати розуміння необхідності співпраці з батьками вихованців, щоб допомогти кожній дитині в її індивідуальному становленні як особистості та реалізувати мету виховання;

– співробітництво педагогів закладів дошкільної освіти і батьків, ефективність якого буде досягатися за дотримання низки принципів: узгодженості дій, гуманізму, відкритості, індивідуального підходу, доцільності форм і методів співробітництва та взаємодії, піклування про організацію педагогічного співробітництва тощо;

– професійне й особистісне самовдосконалення майбутніх вихователів ЗДО сприятиме усвідомленому ціннісному ставленню до професії, формуванню педагогічної культури вихователя, вивченню змісту, інноваційних форм і методів виховання та розвитку дітей дошкільного віку, переходу від набуття знань та компетентностей у вищій школі до набуття практичного досвіду та розвитку професіоналізму тощо. Професійні компетентності та якості формуються під час лекційних, семінарських, практичних занять, самостійної, індивідуальної роботи, педагогічної практики, індивідуально-дослідних завдань тощо.

У процесі навчання використовуються інтерактивні технології навчання: технології кооперативного навчання, технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань тощо. Це дає змогу виокремити коло проблем, промодельовувати педагогічні ситуації, відпрацювати тактику поведінки конкретних дійових осіб (вихователь, психолог, завідувач, методист батьків).

Як зазначає С. Івах, «дуже важливою є апробація набутих студентами вмій і навичок організації роботи з батьками дошкільників під час педагогічної практики, коли майбутні вихователі мають змогу продемонструвати рівень підготовки безпосередньо в реальній роботі, яка є сполучною ланкою між теоретичним навчанням та майбутньою професійною діяльністю з дітьми дошкільного віку, їхніми батьками» (Івах, 2018: 5).

Результат навчання майбутніх фахівців дошкільної освіти – формування різних видів готовності до роботи із сім'єю, серед яких:

– когнітивна готовність, що передбачає:

1) знання теоретичних основ із педагогіки, психології, методик дошкільної освіти, теорії та методики співпраці з родинами, психології конфлікту й ін.; 2) знання психолого-педагогічних особливостей дітей дошкільного віку; 3) знання основ гуманних взаємин із дітьми та їхніми батьками;

– комунітивна готовність, що передбачає:

1) безпосередній індивідуальний контакт; 2) комунікативну культуру; 3) розв'язання пізнавальних, інформаційних, особистісно-розвивальних та комунікативних завдань; 4) розвиток комунікативного потенціалу (прагнення швидко встановлювати контакти з людьми);

– поведінково-діяльнісна готовність, що включає:

1) налагодження гармонійних взаємин із дитиною та її родиною; 2) організацію спільної діяльності з використанням активних засобів, методів і форм роботи; 3) застосування гуманних прийомів співпраці;

– ціннісно-сміслова готовність передбачає:

1) повагу до батьків і дітей; 2) віру в унікальність і потенційні можливості кожної дитини; 3) визнання дитини суб'єктом взаємин.

Готовність майбутнього вихователя до роботи з батьками дітей дошкільного віку Г. Борин розглядає як «інтегративну якість особистості, що забезпечує результативну взаємодію педагога з батьками, включає професійно-педагогічні погляди та переконання, емоційно-вольову сферу особистості, професійні знання, вміння і прагнення працювати з батьками в сучасних умовах, самооцінку, етичну, правову культуру педагога» (Борин, 2009: 9).

Підсумовуючи, зацентруємо, що формування всіх складників готовності майбутніх вихователів до роботи із сім'єю дасть їм потрібний професійний поштовх.

Висновки. Нині актуальним завданням ефективної підготовки майбутніх вихователів до співпраці з родиною є впровадження нових освітніх технологій, оновлення засобів, форм і методів взаємодії. Узагальнюючи результати дослідження, ми вважаємо доцільним зазначити, що професійна підготовка студентів базується на формуванні в них професійних компетентностей, якостей і творчих здібностей, світоглядних позицій, переконань, на практичній підготовці для закріплення теоретичних знань, набуття та збагачення практичного досвіду взаємодії з родинами. Водночас недостатньо розробленою залишається проблема співпраці педагогів ЗДО та батьків в аспекті творчої реалізації обдарованих дітей, що і є перспективною подальших досліджень у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) : дод. до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22 травня 2012 р. № 615. Київ, 2012. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12> (дата звернення: 06.05.2020).
2. Борин Г. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 2009. 20 с.
3. Взаємодія ДНЗ та сім'ї / уклад. О. Рудік, І. Молодушкіна. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 222 с.
4. Горбенко Н. Взаємодія закладів дошкільної освіти з батьками – співпраця заради майбутнього. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/717784/1/%D0%92%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%97%D0%94%D0%9E%20%D0%B7%20%D0%B1%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf> (дата звернення: 06.05.2020).
5. Довженко Т. Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до роботи із сім'єю. URL: <http://oaji.net/articles/2016/1054-1461307823.pdf> (дата звернення: 06.05.2020).
6. Жаровцева Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2007. 414 с.
7. Жаровцева Т. Педагогічна освіченість батьків як умова реалізації ідей батьківської педагогіки В. О. Сухомлинського. *Наука і освіта*. 2008. № 6. С. 57–60.
8. Івах С. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей дошкільного віку в умовах вищого закладу освіти. URL: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2245/2321> (дата звернення: 13.05.2020).
9. Каньоса Н. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1781/Kanosa-N.H.-Teoriia-ta-metodyka-spivpratsi-DNZ-z-rodynamy.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 06.05.2020).
10. Машовець М. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник ; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. Київ, 2000. 128 с.
11. Машовець М. Педагогічна взаємодія викладача і студентів у процесі викладання курсу «Сімейна дошкільна педагогіка» (спеціалізація «сімейний вихователь»). *Вісник Львівського університету*. Серія «Педагогіка». 2005. Вип. 19. Ч. 2. С. 132–137.
12. Шаповалова О. Роль сім'ї у дошкільній освіті : теорія і практика : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Суми : Редакційно-видавничий відділ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 225 с.

REFERENCES

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) [Basic component of preschool education (new edition)] [Elektronnyi resurs] : dod. do nakazu M-va osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 22 trav. 2012 r. № 615. *Zakonodavstvo Ukrainy / Verkhov. Rada Ukrainy*. – Tekst. dani. Kyiv. 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12> (data zvernennia: 06.05.2020). [in Ukrainian].
2. Boryn H. V. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky maibutnix vykhovateliv do roboty z batkamy ditei rannoho viku [Organizational and pedagogical conditions for preparing future educators to work with parents of younger preschoolers] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Ternop. nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. Ternopil, 2009. 20 p. [in Ukrainian].
3. Vzayemodiya DNZ ta simyi [Interaction between schools and families] / uklad. O. A. Rudik, I. V. Molodushkina. Kharkiv : Vyd. hrupa "Osнова", 2013. 222, [2] p. (Serii "Doshkilnyi navchalnyi zaklad. Vykhovateliu"). [in Ukrainian].
4. Horbenko N. A. Vzaiemodiia zakladiv doshkilnoi osvity z batkamy – spivpratsia zarady maibutnoho. [Interaction of preschool education institutions with parents – cooperation for the future]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/717784/1/%D0%92%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%97%D0%94%D0%9E%20%D0%B7%20%D0%B1%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf> (data zvernennia: 06.05.2020). [in Ukrainian].
5. Dovzhenko T. O. Pidhotovka maibutnoho vykhovatel'ia doshkilnoho navchalnoho zakladu do roboty z simieiu. [Preparing the future preschool teacher to work with the family]. URL: <http://oaji.net/articles/2016/1054-1461307823.pdf> (data zvernennia: 06.05.2020) [in Ukrainian].
6. Zharovtseva T. H. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnix fakhivtsiv doshkilnoi osvity do roboty z neblahopoluchnymy simiyamy [Theoretical and methodological bases of preparation of future specialists of preschool education to work with disadvantaged families] : dys. ... d-ra ped nauk. Odesa, 2007. № 3/4. 414 p. [in Ukrainian].
7. Zharovtseva T. H. Pedahohichna osvichenist batkiv yak umova realizatsii idei batkivskoi pedahohiky V. O. Sukhomlynskoho. [Pedagogical education of parents as a condition for implementing the ideas of parental pedagogy V. O. Sukhomlynsky]. *Nauka i osvita*. 2008. № 6. pp. 57–60.
8. Ivakh S. M. Pidhotovka maibutnix vykhovateliv do roboty z batkamy ditei doshkilnoho viku v umovakh vyshchoho zakladu osvity [Preparation of future educators to work with parents of preschoolers in a higher education institution]. URL: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2245/2321> (data zvernennia: 13.05.2020). [in Ukrainian].
9. Kanosa N. H. Teoriia ta metodyka spivpratsi DNZ z rodynamy [Theory and methods of cooperation between preschool educational institution and families]. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1781/> (data zvernennia: 06.05.2020). [in Ukrainian].
10. Mashovets M. A. Pidhotovka studentiv do spivpratsi z batkamy ditei doshkilnoho viku [Preparing students for cooperation with parents of preschoolers] : Navch.-metod. posib. Nats. ped. un-t im. M. Drahomanova. Kyiv, 2000. 128 p. [in Ukrainian].
11. Mashovets M. Pedahohichna vzaiemodiia vykladacha i studentiv u protsesi vykladannia kursu "Simeina doshkilna pedahohika" (spetsializatsiia "simeinyi vykhovatel") [Pedagogical interaction of teacher and students in the process of teaching the course "Family preschool pedagogy" (specialization "family educator")]. *Visnyk Lviv. un-tu*. Ser. ped. 2005. Vyp. 19. Ch. 2. pp. 132–137. [in Ukrainian].
12. Shapovalova O. V. Rol simi u doshkilnii osviti: teoriia i praktyka: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchychkh navchalnykh zakladiv [The role of the family in preschool education: theory and practice: a textbook for students of higher education]. Sumy : Redaktsiino-vydavnychiy viddil SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2019. 225 p. [in Ukrainian].